

ANOTACE

Tato monografie vznikala v letech 2009 až 2011 na Ústavu aplikované matematiky Dopravní fakulty ČVUT v Praze a na Katedře algebry, geometrie a didaktiky matematiky Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity J. A. Komenského v Bratislavě, jakož i na Katedře matematiky a informatiky Pedagogické fakulty Trnavské univerzity v Trnavě. Je věnována životu a dílu Karla Zahradníka (1848–1916), nedoceneného českého matematika, který roku 1875 přijal nabídku chorvatsko-dalmatsko-slavonské vlády a odešel do Záhřebu, kde se zapojil do budování chorvatské vědy a školství.

První velkou inspirací k sepsání této práce byl studijní pobyt na chorvatské akademii věd uskutečněný v roce 2003, jehož výsledkem bylo vydání rozsáhlejší chorvatsky napsané studie nazvané *Život i djelo Karela Zahradníka*,¹ která byla velmi dobře přijata chorvatskou matematickou komunitou. Druhým impulsem bylo budapeštské sympóziu *Mathematics in the Austrian-Hungarian Empire* konané v roce 2009, které se pokusilo analyzovat vývoj matematiky a vzdělávání v matematice ve vrcholné etapě rakousko-uherské monarchie.²

Karel Zahradník, litomyšlský rodák a absolvent pražské univerzity, se po příchodu na nově zřízenou univerzitu Františka Josefa I. rychle naučil chorvatsky a setrval v Záhřebu jako vysokoškolský profesor matematiky až do roku 1899. Učil aritmetiku a algebru, diferenciální a integrální počet, analytickou, algebraickou a syntetickou geometrii, teorii čísel, pravděpodobnost a komplexní analýzu. Zaměřil se především na výchovu budoucích chorvatských středoškolských učitelů. Sestavil první matematická kurikula, navrhl pravidla pro dílčí i závěrečné zkoušky, dohlížel na zkoušky učitelské způsobilosti pro všechny aprobace s matematikou na středních školách s chorvatským vyučovacím jazykem a vedl první chorvatské disertační práce z matematiky. Napsal také jedny z prvních chorvatských vysokoškolských učebnic matematiky, jež se staly základními učebními texty pro první generaci chorvatských matematiků. Díky svému vzdělání, odbornosti a všestranným aktivitám přispěl k tvorbě chorvatské matematické terminologie používané až na nevelké změny do současnosti. Ke všem těmto činnostem byl inspirován aktivitami rozvíjenými v českých zemích zhruba o jedno desetiletí dříve, tj. od šedesátých let 19. století.

¹ M. Bečvářová: *Život i djelo Karela Zahradníka*, str. 9–36, in *Karel Zahradník 1848–1916*, S. Mardešić (editor), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Spomenica preminulim akademikima svezak 134, Zagreb 2007, 64 stran.

² M. Bečvářová, Ch. Binder (eds.): *Mathematics in the Austrian-Hungarian Empire. Proceedings of a Symposium held in Budapest on August 1, 2009 during the XXIII ICHST*, edition History of Mathematics, volume 41, Matfyzpress, Prague, 2010, str. 9–31.

Položil základy chorvatské matematiky a výrazně přispěl k rozvoji lokální matematické komunity. Aktivně se zapojil do práce matematicko-přírodovědecké sekce Jihoslovenské akademie věd, v níž konal odborné i popularizační přednášky. Nezanedbatelně ovlivnil i rozvoj matematické části časopisu *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu*, ve kterém publikoval své rozsáhlé odborné studie.

Zatímco v Chorvatsku je jeho práce dodnes oceňována a jeho jméno je stále živé, u nás je opomíjen, ačkoliv po celý svůj život spolupracoval s *Jednotou českých matematiků*, udržoval těsné kontakty s českými matematiky, pozorně sledoval veškeré dění v našich zemích, přispíval do *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky* a do *Zpráv Královské české společnosti nauk*. Roku 1899 se vrátil do vlasti a více než patnáct let přednášel matematiku na C. k. české vysoké škole technické v Brně, jejímž rektorem byl v letech 1899 až 1900.

Tato monografie se snaží připomenout Zahradníkovy životní osudy a zhodnotit jeho rozsáhlé dílo, které si plným právem zaslouží naši pozornost, úctu a obdiv.

* * * * *

První část monografie podrobně popisuje Zahradníkovy osudy, pedagogickou a vědeckou práci, matematické i nematematické aktivity, o nichž v naší matematické komunitě není již téměř nic známo. Hodnotí jeho učebnice, odborné studie, popularizační a metodické práce a pokouší se je zařadit do kontextu chorvatského, českého i evropského vývoje. Tyto partie byly sepsány na základě archivního bádání, studia knižní i časopisecké literatury, odborných monografií, časopiseckých prací i novinových zpráv.

Ve druhé části monografie jsou uvedeny rozsáhlé faktografické přílohy. Jedná se o seznam Zahradníkových publikací doplněný odkazy na jejich recenze, přehled jeho pedagogické činnosti na univerzitě v Záhřebu a na české technice v Brně, seznam doktorských prací, které oponoval v Chorvatsku, a seznam jeho korespondence dochované v českých, chorvatských a bulharských archivech.

Třetí částí monografie je obrazová příloha obsahující reprodukce některých dobových dokumentů a fotografií. Práci uzavírá anglické resumé a rejstřík.